

เงินฝากและเช็ค

1. ประเภทของเงินฝาก

การฝากเงินไว้กับธนาคารนั้น อาจแบ่งประเภทของเงินฝาก (Deposits) ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้คือ

1.1 เงินฝากที่จ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา (Time Deposits) เงินฝากประเภทนี้เรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า เงินฝากประจำ (Fixed Deposits) คือเงินฝากที่ผู้ฝากจะถอนคืนได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งโดยปกติกำหนดระยะเวลาจะเป็น 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี ตามแต่ผู้ฝากจะตกลงกับธนาคาร เงินฝากประเภทนี้ได้รับดอกเบี้ยค่อนข้างสูง โดยได้ดอกเบี้ยร้อยละ 6, 7 และ 8 ต่อปี ตามลำดับ เมื่อครบกำหนดเวลาที่ฝาก ผู้ฝากก็จะได้รับทั้งดอกเบี้ยและเงินที่ฝากคืน ในการฝากเงินธนาคารจะออกใบรับฝาก หรือสมุดคู่มือฝากไว้เป็นหลักฐาน การฝากประจำบางทีก็มีการฝากเป็นรายเดือน กำหนดว่าจะฝากเดือนละเท่าใด เป็นประจำทุกเดือน เป็นกำหนดกี่ปีโดยใช้สมุดคู่มือฝาก การฝากเงินประเภทนี้เหมาะสำหรับผู้ฝากที่ต้องการลงทุนหาผลตอบแทน ของเงินฝากประจำนี้ แต่ละธนาคารจะกำหนดไว้ว่าจะต้องฝากไม่ต่ำกว่าจำนวนเท่าใด

1.2 เงินฝากออมทรัพย์ (Saving Deposits) คือเงินฝากที่ฝากและถอนโดยใช้ใบขอฝากและใบขอถอน ตามแบบของแต่ละธนาคาร จะฝากและถอนเมื่อใดก็ได้ ไม่มีกำหนดเวลา และต้องไปฝากและถอนด้วยตนเอง พร้อมควยสมุดคู่มือฝาก ถ้าให้ผู้อื่นไปถอนเงินให้ต้องมอบคันทะ เงินฝากประเภทนี้ได้รับดอกเบี้ยร้อยละ 4.5 ต่อปี การออมทรัพย์นี้เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสนใจในการออมทรัพย์ โดยให้ลูกค้าฝากเงินได้ครั้งละเล็กน้อย แต่ครั้งแรกต้องไม่ต่ำกว่า 100 บาท

1.3 เงินฝากจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเงินฝากกระแสรายวัน (Demand Deposit or Current Account) เงินฝากประเภทนี้ ผู้ฝากจะถอนคืนเมื่อใดก็ได้ ไม่มีเงื่อนไขในการฝากเงินจะใช้ใบฝากเงิน (Pay-in Slip) ในการถอนเงินจะใช้ "เช็ค" การฝากประเภทนี้เป็นที่นิยมแก่ประชาชน และพ่อค้า นักธุรกิจโดยทั่วไป เพราะใช้สะดวก คือผู้ฝากสามารถเขียนเช็คส่งจ่ายเงินได้ทุกขณะที่ต้องการ ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากประเภทหมุนเวียน ตามกฎหมายกำหนดให้ธนาคารจ่ายดอกเบี้ยสำหรับเงินฝากประเภทนี้ได้ไม่เกินร้อยละ 0.01 ต่อปี แต่ในทางปฏิบัติธนาคารไม่จ่ายดอกเบี้ยให้เงินฝากประเภทนี้

เงินฝากประเภทนี้ใช้เช็คในการส่งจ่าย ผู้ที่ได้รับเช็คบางทีก็ไม่ได้ไปขึ้นเงิน โดยตรงต่อธนาคารที่จ่าย แต่กลับนำมาเข้าในบัญชีเงินฝากของตน ให้ธนาคารเป็นผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นให้ ทำให้ธนาคารต้องมีการหักบัญชีระหว่างกัน เมื่อธนาคารได้รับเช็ค ซึ่งมีผู้นำมาขึ้นเงิน หรือรับเช็คที่ถูกค่านำมาฝากเข้าบัญชี ก่อนที่จะจ่ายเงินหรือส่งเช็คนั้นไปเรียกเก็บเงิน ธนาคารผู้รับเช็คจะต้องตรวจตราความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเช็คต่าง ๆ เหล่านี้ให้ถี่ถ้วน เช่นเดียวกับธนาคารที่จ่ายเงินตามเช็ค เมื่อมีเช็คของตนถูกส่งมาเรียกเก็บ ก็ตรวจตราความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเช็คเช่นกัน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงเรื่อง เช็คทั้งทางค่านกฎหมายและทางปฏิบัติของธนาคาร ก่อนที่จะศึกษาถึงวิธีการและระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารต่อไป

2. ความหมายและลักษณะของเช็ค

เช็ค (Cheque) ตาม ป.พ.พ. มาตรา 987 บัญญัติไว้ว่า "อันว่าเช็คนั้นคือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่าผู้รับเงิน"

ข้อความข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเช็คนั้น มี 3 ฝ่ายด้วยกันคือ ผู้สั่งจ่าย (Drawer) ก็คือผู้ที่ยื่นเช็ค ผู้จ่าย (Payer) คือธนาคาร และผู้รับเงิน (Payee) ผู้สั่งจ่ายและผู้จ่ายจะเป็นบุคคลคนเดียวกันก็ได้ คือเช็คที่ธนาคาร

ออกเองการสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินนั้น ต้องเป็นการจ่ายเงินเมื่อทวงถามด้วย คือเมื่อผู้รับเงินนำเช็คไปยื่นให้ธนาคารเมื่อใด ธนาคารก็ต้องจ่ายเงินให้

โดยปกติ "เช็ค" นั้น ธนาคารทุกธนาคารจะจัดพิมพ์เป็นแบบฟอร์มไว้ โดยมีรายการที่จำเป็นพิมพ์ไว้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด แล้วให้ลูกค้าผู้เปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน สำหรับใช้เขียนข้อความที่จะสั่งจ่ายเงินลงไปตามที่ต้องการ

รายการที่จะต้องมีในเช็คนั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา 988 บัญญัติว่า "อันเช็คนั้น ต้องมีรายการดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- 2.1 คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค
- 2.2 คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน
- 2.3 ชื่อหรือยี่ห้อและสำนักของธนาคาร
- 2.4 ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงินหรือคำแจกแจงว่าให้จ่ายเงินแก่ผู้ใด
- 2.5 สถานที่ให้เงิน
- 2.6 วันและสถานที่ออกเช็ค
- 2.7 ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

เช็คทุกฉบับนอกจากจะต้องมีลักษณะตามมาตรา 987 แล้ว ยังจะต้องมีรายการให้ครบตามที่ ป.พ.พ. มาตรา 988 ระบุไว้ มิฉะนั้นจะไม่ถือว่าเป็นเช็คตามกฎหมาย

2.1 คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค เป็นข้อความสำคัญซึ่งจำเป็นต้องมี เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบทันทีว่าเป็นตราสารพิเศษ ถ้าไม่มีคำบอกชื่อดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นเช็ค ถึงแม้ว่าจะมีรายการอื่นครบถ้วน เช็คของธนาคารต่าง ๆ โดยทั่วไป จะมีคำว่า เช็คเลขที่ ....., ก็คือคำบอกชื่อว่าเป็นเช็คแล้ว

- 2.2 คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน

คำสั่ง คำสั่งจะต้องมีข้อความในลักษณะเป็นคำบังคับ เช็คตามที่ให้อยู่ใน

แบบฟอร์มปัจจุบัน ใช้คำว่า "จ่าย" ก็ถือว่าเป็นคำสั่งเพียงพอแล้ว

อันปราศจากเงื่อนไข เงื่อนไข คือข้อความอันบังคับไว้ในนิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อ มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน (มาตรา 144) เช็คเป็นตราสารที่มุ่งจะให้เปลี่ยนมือกันได้สะดวก ถ้ามีเงื่อนไขในการใช้เงินแล้ว จะทำให้ไม่สะดวกในการที่จะโอนเช็คนี้ต่อ ๆ ไป เพราะเช็คนั้นเกิดความไม่แน่นอนขึ้นว่าผู้ที่ได้เช็คไปจะได้รับเงินเมื่อใด เช็คจึงต้องเป็นคำสั่งโดยไม่มีเงื่อนไข

ให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน เงินในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย จะใช้เป็นตัวเงินหรือเป็นพันธบัตรไม่ได้ และจำนวนเงินจะต้องระบุลงไว้แน่นอนในเช็ค จำนวนเงินนี้ตามระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทย จะต้อง มีทั้งตัวอักษรและตัวเลข และจะต้องตรงกันทุกแห่ง

2.3 ชื่อหรือยี่ห้อและสำนักของธนาคาร ธนาคารผู้จ่ายเงินถือเป็นคู่สัญญาสำคัญฝ่ายหนึ่งในเช็ค เช็คที่ไม่มีชื่อหรือยี่ห้อ และสำนักของธนาคารไม่เป็นเช็คตามกฎหมาย

2.4 ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงิน หรือคำจกแจงว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ผู้รับเงินเป็นคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งในเช็ค ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน จึงมีความสำคัญอยู่ที่การแสดงให้ดูจ่ายเงินได้ทราบว่าจะต้องจ่ายเงินตามเช็คนั้นให้แก่ผู้ใด ถ้าไม่แจ้งไว้ว่าจะจ่ายให้ใคร ก็ต้องระบุว่าให้จ่ายแก่ผู้ถือ ถ้าไม่มีชื่อผู้รับเงิน ธนาคารก็จะไม่จ่าย ดังนั้นแบบฟอร์มในเช็คจึงมักจะพิมพ์คำว่า "หรือผู้ถือ" ไว้เพื่อป้องกันมิให้เช็คขาดความสมบูรณ์ในกรณีที่มีผู้สั่งจ่ายไม่เข้าใจในการเขียนเช็คคือพอ

2.5 สถานที่ใช้เงิน กฎหมายไม่ได้บังคับแต่ขาด ตามมาตรา 910 วรรค 3 บัญญัติว่า "ถ้าสถานที่ใช้เงินมิได้แสดงไว้ในตั๋วแลกเงินท่าน ให้ถือเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงิน" ดังนั้นถ้าไม่ระบุไว้ในเช็คก็ให้ถือเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงิน

2.6 วันและสถานที่ออกเช็ค วันออกเช็คคือวันที่ ที่ลงไว้ในเช็ค ไม่ใช่วันที่ผู้สั่งจ่ายเขียนเช็ค วันออกเช็คแม้จะเป็นรายการสำคัญที่กฎหมายบังคับให้มีไว้ก็ตาม แต่ก็มีได้หมายความว่า เช็คที่ขาดวันที่ออกเช็คแล้วจะใช้ไม่ได้ เช็คฉบับใดที่ไม่ได้ลงวันที่ ผู้ทรงเช็คโดยสุจริตจะลงวันที่ที่ถูกตนเองก็ได้ ส่วนสถานที่ออกเช็คนั้น ถ้าไม่มีระบุไว้ในเช็ค ก็ถือว่าเช็คนั้นได้ออก ณ ภูมิลำเนาของผู้สั่งจ่าย (มาตรา 910 วรรค 4)

2.7 ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเป็นรายการสำคัญอีกอันหนึ่ง ซึ่งจะขาดไม่ได้ ถ้าไม่มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย เช็คนั้นจะไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย เรื่องลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายนี้ ธนาคารถือเป็นเรื่องสำคัญมาก ธนาคารผู้จ่ายเงินจะต้องระวังเป็นพิเศษเพราะได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาแล้วว่า ไม่ว่าผู้ปลอมลายมือชื่อจะเซ็นชื่อได้เหมือนผู้สั่งจ่ายเพียงใดก็ตาม ถ้าเป็นลายมือชื่อที่ปลอมแล้ว ธนาคารผู้จ่ายเงินไปจะต้องรับผิดชอบทั้งนั้น ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายในเรื่องเช็คและตัวเงินนี้ ตามมาตรา 900 วรรค 2 ให้ลงลายมือชื่อ จะใช้เป็นแกงใด (เครื่องหมายที่ใช้แทนชื่อ) หรือลายพิมพ์นิ้วมือ

3. แบบและขนาดของเช็ค

เช็คมีลักษณะเป็นใบสั่งจ่าย ที่ผู้ฝากเงินไว้กับธนาคารใช้เขียนสั่งธนาคารให้จ่ายเงินในบัญชีของคนที่ให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือจะสั่งให้จ่ายเงินให้แก่ผู้ใดก็ได้ ตามความประสงค์ของผู้สั่งจ่าย สมุดเช็คที่ธนาคารมอบให้ลูกค้านั้น ก็แล้วแต่ธนาคารจะกำหนด บางธนาคารก็จะพิมพ์สมุดเช็ค โดยมีจำนวนเช็คในเล่ม 10 ฉบับ 25 ฉบับ หรือ 50 ฉบับ โดยปกติบัญชีบุคคลธรรมดา ธนาคารจะพิมพ์เช็คมีจำนวนน้อยกว่าบัญชีของบริษัท ห้างร้าน

3.1 แบบของเช็ค นอกจากจะต้องมีลักษณะและรายการ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้แล้ว อาจแบ่งแบบของเช็ค ตามคำสั่งของการจ่ายในปัจจุบัน ออกเป็น 2 แบบคือ¹

¹ ประจวบ พันธุมจินดา, ความรู้เรื่องเช็ค, บรรยายแก่พนักงานที่ปฏิบัติงานใน
แผนกเงินตราของธนาคาร หน้า 3.

3.1.1 แบบ "จ่าย ..... หรือผู้ถือ"

3.1.2 แบบ "จ่าย ..... หรือตามคำสั่ง"

เช็คธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไป จะเป็นเช็คแบบ "จ่าย ..... หรือผู้ถือ"
ส่วนเช็คของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นเช็คแบบ "จ่าย..... หรือตามคำสั่ง"

การเขียนสั่งจ่ายเช็ค แบบ "จ่าย..... หรือผู้ถือ" โดยไม่ระบุชื่อผู้รับเงินไว้โดยเฉพาะ หรือระบุชื่อผู้รับเงินแต่ไม่ได้ขีดฆ่า คำว่า "หรือผู้ถือ" ออก เช่น จ่าย...เงินสด... หรือผู้ถือ, จ่าย..... นายแดง..... หรือผู้ถือ การจ่ายเช็คแบบนี้เรียกกันว่าเช็คสั่งจ่ายผู้ถือ (Bearer Cheque) เช็คแบบนี้จะโอนกันได้โดยเพียงการส่งมอบเฉย ๆ เท่านั้น

การเขียนเช็คสั่งจ่ายแบบ "จ่าย..... หรือตามคำสั่ง" มักต้องระบุชื่อของผู้รับเงินไว้ การสั่งจ่ายเช็คแบบนี้เรียกกันว่า เช็คสั่งจ่ายตามคำสั่ง (Order Cheque) เช็คสั่งจ่ายผู้ถือ ถ้าระบุชื่อผู้รับเงินไว้โดยครบถ้วน แล้วขีดฆ่าคำว่า "หรือผู้ถือ (Or Bearer)" ออก เช่น "จ่าย. นาย ก.:. ~~หรือผู้ถือ~~" เช็คนี้จะเป็นเช็คสั่งจ่ายตามคำสั่ง ส่วนเช็คแบบ "จ่าย..... หรือตามคำสั่ง" ถึงจะขีดฆ่าคำว่า "หรือตามคำสั่ง" หรือไม่ก็ตาม ถ้ายังคงเป็นเช็คสั่งจ่ายตามคำสั่ง (Order Cheque) ซึ่งเช็คจ่ายตามคำสั่งนี้ จะโอนกันได้โดยการสลักหลังและส่งมอบ

3.2 ขนาดของเช็ค เช็คแต่ละฉบับที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศ จัดพิมพ์ขึ้นไว้แจกจ่ายให้ลูกค้าใช้ จะมีขนาดที่อยู่ในมาตรฐานอันเดียวกันตามที่สมาคมธนาคารไทยได้กำหนดไว้ ขนาดของเช็คที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมี 2 ขนาด คือ²

² เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

3.2.1 เช็คขนาดเล็ก เป็นเช็คสำหรับผู้ฝากเงินประเภทคดธรรมดา มีขนาดกว้าง $2\frac{3}{4}$ นิ้ว (7 ซม.) ~~ยาว~~^{ยาว} 6 นิ้ว (15.2 ซม.)

3.2.2 เช็คขนาดใหญ่ เป็นเช็คสำหรับผู้ฝากเงินประเภท ห้างร้าน และ นิคมบุคคล มีขนาดกว้าง $3\frac{2}{3}$ นิ้ว (9.4 ซม.) ~~ยาว~~^{ยาว} $8\frac{3}{4}$ นิ้ว (22.2 ซม.)

4. การขีดคร่อมเช็ค (Crossed Cheque)

การขีดคร่อมเช็ค คือการขีดเส้นคู่ขนานขวางลงบนด้านหน้าของเช็ค โดยปกติ จะขีดไว้ที่มุมด้านบนซ้าย การขีดคร่อมเช็คนี้ เป็นเครื่องหมายสากล จัดว่าเป็นวิธีการ พิเศษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องเช็คโดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้รับเงินและผู้จ่ายเงิน (ธนาคาร) ทราบว่า เช็คฉบับนั้น จะนำไปขึ้นเงินสดโดยตรงจากธนาคารเลยไม่ได้ จะต้องนำไปเข้า บัญชีเงินฝากที่มีอยู่ ณ ธนาคารใดธนาคารหนึ่ง การที่ทำให้มีการขีดคร่อมเช็ค วัตถุประสงค์ ส่วนใหญ่ก็เพื่อให้มีหลักฐานปรากฏไว้โดยชัดแจ้ง ทั้งที่ตัวเช็ค และ ณ ธนาคารที่รับฝากเงิน ว่าเช็คฉบับนั้นใครเป็นผู้รับเงิน ได้ฝากเข้าทางบัญชีเงินฝากของผู้ใดบ้าง ซึ่งถ้าหากมี เรื่องที่จำเป็นต้องตรวจสอบ ก็จะสามารถหาหลักฐานได้โดยง่าย และก็เพื่อป้องกันมิให้ ผู้ที่ได้เช็คไปโดยมิชอบ นำไปขึ้นเงินสดได้สะดวก ซึ่งเป็นการรักษาผลประโยชน์ของทุกฝ่าย มิให้เสียหาย

4.1 ลักษณะการขีดคร่อม

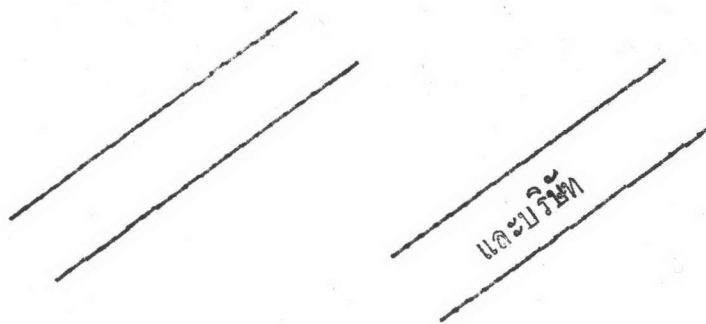
ตาม ป.พ.พ.มาตรา 994³ ได้แบ่งการขีดคร่อมออกเป็น 2 วิธีคือ

³ป.พ.พ.มาตรา 994 "ถ้าในเช็คมีเส้นขนานคู่ขีดขวางไว้ที่ด้านหน้า กับมีหรือไม่มี คำว่า "บริษัทย" หรือคำย่ออย่างใด ๆ แห่งข้อความนี้อยู่ในระหว่างเส้นทั้งสองไซ้ เช็คนั้น ชื่อว่าเป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไป และจะใช้เงินตามเช็คนั้นได้แต่เฉพาะให้ธนาคารเท่านั้น

ถ้าในระหว่างเส้นทั้งสอง กรอกรชื่อธนาคารอันหนึ่งอันใดลงไว้โดยเฉพาะ เช็คนั้น ชื่อว่าเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะ และจะใช้เงินตามเช็คนั้นได้เฉพาะ ให้แก่ธนาคารอันนั้น"

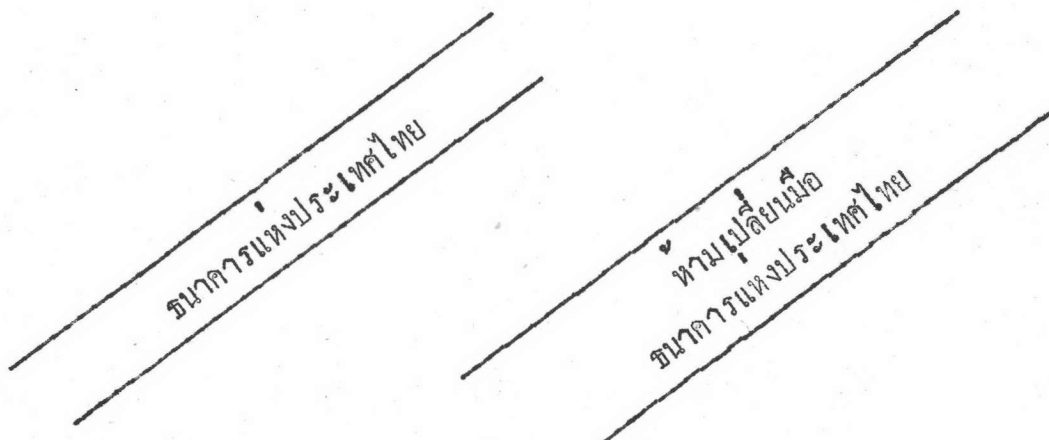
4.1.1 การขีดคร่อมทั่วไป (General Crossing) คือการที่ขีดเส้นคู่ขนานไว้บนด้านหน้าเช็คเฉย ๆ หรืออาจมีคำว่า "และบริษัท (& Co)" อยู่ในระหว่างเส้นคู่ขนานนั้นด้วยก็ได้ เช็คที่มีการขีดคร่อมทั่วไปนี้ หมายถึงว่าเช็คฉบับนี้ จะนำไปขึ้นเงินสดโดยตรงจากธนาคารไม่ได้ ต้องนำเช็คไปฝากเข้าบัญชีที่ธนาคารใดธนาคารหนึ่ง (ไม่เจาะจงว่าเป็นธนาคารใด) แล้วผู้ฝากจึงค่อยถอนเงินออกจากบัญชี

ตัวอย่างการขีดคร่อมทั่วไป

4.1.2 การขีดคร่อมเฉพาะ (Specific Crossing) คือการที่ขีดเส้นคู่ขนานขวางไว้บนด้านหน้าของเช็ค และในระหว่างเส้นคู่ขนานนี้ จะเขียนชื่อธนาคารหนึ่งธนาคารใดระบุไว้ด้วย เช็คขีดคร่อมเฉพาะนี้นอกจากจะนำไปขึ้นเงินสดโดยตรงจากธนาคารไม่ได้แล้ว ยังจะต้องนำเช็คนี้ไปเข้าบัญชีเงินฝาก ตามชื่อธนาคารที่ระบุไว้ในเส้นคู่ขนานนั้นด้วย

ตัวอย่างของการขีดคร่อมเฉพาะ

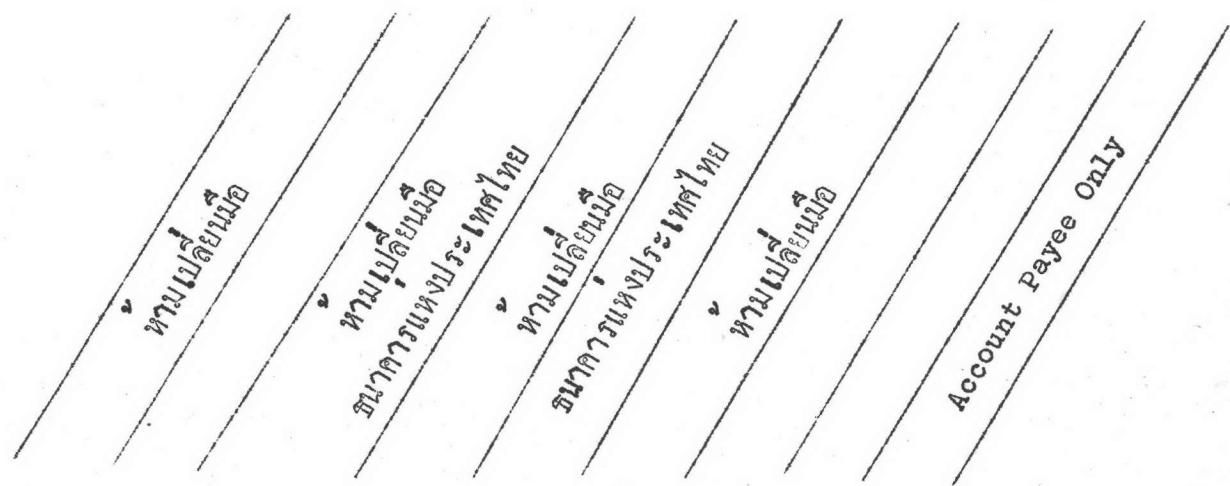

ถ้าเช็คที่ผู้รับได้รับมีการขีดคร่อมเฉพาะ โดยมีชื่อธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่
เช่นนี้ เช็คฉบับนี้ก็นำไปฝากเข้าธนาคารแห่งประเทศไทย จะไปฝากเข้าธนาคารอื่น
ไม่ได้ ถ้าผู้รับไม่มีบัญชีเงินฝากที่ธนาคารนี้ ก็ต้องโอนให้ผู้มีบัญชีเงินฝากอยู่ นำไปฝากเข้า
บัญชี

นอกจากการขีดคร่อมเช็คทั้งสองดังกล่าวแล้ว อาจจะมีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ
(Not Negotiable) หรือ "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" (Account Payee Only) ลงใน
ระหว่างเส้นขนานหรือนอกเส้นขนานอีกก็ได้ ซึ่งถ้าเช็คที่มีข้อความดังกล่าวนี้ การเข้าบัญชี
เงินฝากจะต้องเข้าบัญชีเงินฝากของผู้รับเงินที่มีชื่อระบุไว้หน้าเช็คเท่านั้น เช็คที่เขียนคำว่า
"ห้ามเปลี่ยนมือ" นี้ จะโอนกันโดยการสลักหลังและส่งมอบไม่ได้ แต่โอนต่อไปด้วยรูปการ
และผลของการโอนแบบสามัญ คือ จะต้องโอนกันโดยทำเป็นหนังสือและบอกกล่าวการโอนนั้น
ไปยังธนาคาร

ตัวอย่างการขีดคร่อมที่มีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" หรือ "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น"

ผลของการเขียนคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" นี้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 999 ได้บัญญัติ
ไว้ว่า "บุคคลใดได้เช็คขีดคร่อมของเขามาซึ่งคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ท่านว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิ
ในเช็คนั้น ยิ่งไปกว่า และไม่สามารถให้สิทธิในเช็คนั้นต่อไปดีกว่าสิทธิของบุคคลอันตนได้เช็ค
ของเขามา" ซึ่งหมายความว่า ผู้รับโอนเช็คที่มีคำว่าห้ามเปลี่ยนมือนี้ ไม่มีสิทธิดีไปกว่า

ผู้โอน เช่น นาย ก. เป็นผู้รับเงินตามเช็คที่มีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ต่อมาเช็คคนนั้นได้ถูก
 ขโมยไป แล้วขโมยนี้ก็โอนเช็คต่อไปให้นาย ข. ถ้านาย ข. นำไปขึ้นเงินจากธนาคารไม่ได้
 เพราะผู้สั่งจ่ายเช็คได้สั่งห้ามเนื่องจากเช็คหาย นาย ข. จะฟ้องเอาจากผู้สั่งจ่ายให้จ่าย
 เงินไม่ได้ และถ้านาย ก. จะเรียกเช็คคืนจากนาย ข. นาย ข. ก็คงให้ไป เพราะ
 นาย ข. ไม่มีสิทธิดีกว่าขโมย ซึ่งเป็นผู้โอนเช็คให้ตน

4.2 ผู้มีอำนาจชื่กรวมเช็ค ตาม ป.พ.พ.มาตรา 995 ได้กำหนดผู้มีอำนาจ
 ชื่กรวมเช็ค ดังนี้คือ

4.2.1 ผู้สั่งจ่าย ผู้สั่งจ่ายจะชื่กรวมเช็คได้ทั้งแบบชื่กรวมทั่วไป และชื่
 กรวมเฉพาะ

4.2.2 ผู้ทรง ถ้าเช็คยังไม่มีมีการชื่กรวมมาเลย ผู้ทรงเช็คจะเป็นผู้ชื่
 กรวมเช็คคนนั้นได้ ทั้งชื่กรวมเฉพาะ และชื่กรวมทั่วไป และถ้าเช็คที่ผู้ทรงได้รับเป็นเช็ค
 ชื่กรวมทั่วไป ผู้ทรงจะทำให้เป็นเช็คชื่กรวมเฉพาะก็ได้ และผู้ทรงเช็คจะเติมคำว่าห้าม
 เปลี่ยนมือลงในเช็คชื่กรวมทั้ง 2 อย่างนี้ก็ได้

4.2.3 ธนาคารผู้รับเช็ค ธนาคารผู้รับเช็ค จะเป็นผู้ชื่กรวม เพื่อให้อีก
 ธนาคารหนึ่งเรียกเก็บเงินให้ เช็คชื่กรวมเฉพาะให้แก่ธนาคารใด ธนาคารนั้นจะชื่
 กรวมเฉพาะไปให้ธนาคารอื่นเพื่อเรียกเก็บเงินก็ได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะธนาคารที่รับ
 เช็คคนนั้นไม่มีบัญชีติดต่อยู่ ธนาคารผู้จ่ายเงิน จึงต้องอาศัยอีกธนาคารหนึ่งซึ่งมีบัญชีติดต่
 กับธนาคารผู้จ่ายเงินเป็นผู้เรียกเก็บให้ เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ไม่ได้เป็นสมาชิก
 ของสำนักหักบัญชี เมื่อได้รับเช็คของธนาคารพาณิชย์อื่น ที่ลูกค้าของคนนำมาเขา ก็จะต้อง
 ไปหักบัญชีที่สำนักหักบัญชีไม่ได้ เพราะไม่ได้เป็นสมาชิก ก็จะให้ธนาคารแห่งประเทศไทย
 ช่วยเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นให้ ถ้าเช็คคนนั้นได้มีการชื่กรวมเฉพาะ "ธนาคารอาคาร
 สงเคราะห์" แล้ว ธนาคารอาคารสงเคราะห์ก็จะชื่กรวม ธนาคารแห่งประเทศไทยอีก
 ครั้งหนึ่งได้

ตัวอย่าง

ธนาคารอาคารสงเคราะห์

ธนาคารแห่งประเทศไทย
เพื่อเศรษฐกิจกับผู้ใช้ธนาคารอาคารสงเคราะห์

4.2.4 ธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน เช็คที่ไม่มีชื่คร่อม หรือเช็คที่ชื่คร่อม
ทั่วไป เมื่อนำไปเข้ายังธนาคารใดเพื่อให้เรียกเก็บเงิน ธนาคารนั้นจะชื่คร่อมเฉพาะ
ให้แก่ตนเองก็ได้ การที่กฎหมายให้อำนาจธนาคารผู้เรียกเก็บเงินเช่นนี้ ก็เพื่อป้องกัน
การทุจริตของพนักงาน ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินนั้น จะนำเอาเช็คไปขึ้นเงินเอาเป็นของ
ตนเองหรือนำไปให้ธนาคารอื่นเรียกเก็บเงินให้ ความระเบียนการหักบัญชีระหว่างธนาคาร
กำหนดให้ ธนาคารที่นำเช็คมาแลกเปลี่ยน (เรียกเก็บเงิน) จะต้องชื่คร่อมเฉพาะใน
นามของธนาคารตนเองในเช็ค ทุกฉบับที่จะส่งไปแลกเปลี่ยน ทั้งนี้ ก็เพื่อให้รู้ว่าเช็คฉบับนั้น
ธนาคารใดเป็นผู้เรียกเก็บ ถ้ามีการคืนเช็คจะได้คืนถูก

4.3 การยกเลิกการชื่คร่อม ตาม ป.พ.พ.มาตรา 996⁴ ถือว่าการชื่คร่อม
เป็นส่วนสำคัญของเช็ค จะยกเลิกเพิกถอนไม่ได้ แต่การยกเลิกการชื่คร่อมนี้ มีนัก
กฎหมายได้ให้ความเห็นไว้ 2 ฝ่าย คือ

⁴ป.พ.พ. มาตรา 996 บัญญัติว่า "การชื่คร่อมเช็คตามที่อนุญาตไว้ในมาตรา
ก่อนนั้น ท่านว่าเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งของเช็ค ใครจะดลล้างยอมเป็นอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย"

ฝ่ายหนึ่งเห็นว่ายกเลิกได้ คือถ้าผู้ส่งจ่ายเป็นผู้ซื้อคร่อม และเช็คนั้นยังไม่
ได้ส่งมอบให้ผู้รับเงิน ผู้ส่งจ่ายน่าจะยกเลิกได้ โดยลงชื่อกำกับกับการซื้อซ้ำซื้อคร่อมนั้น
เหมือนกับการแก้ไขรายการในเช็คอื่น ๆ และถ้าได้ส่งมอบเช็คนั้นไปให้ผู้รับเงินแล้ว ก็อาจ
ยกเลิกได้ ถ้าได้รับการยินยอมจากคู่สัญญาทั้งปวง เพราะตาม ป.พ.พ. มาตรา 1007
ได้มีบทบัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความสำคัญในตัวเงินอาจกระทำ
ได้ หากได้รับความยินยอมจากคู่สัญญาทั้งปวง ผู้ต้องรับผิดชอบตัวเงินนั้น

อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่ายกเลิกไม่ได้ เพราะตาม ป.พ.พ. มาตรา 996 ได้ห้าม
ไว้ชื่อว่า การลบหลู่การซื้อคร่อมไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมาย ถึงแม้ ป.พ.พ. มาตรา
1007 ได้มีบทบัญญัติให้มีการแก้ไขข้อความสำคัญของตัวเงินได้ แต่มาตรา 1007 เป็นบทบัญญัติ
ของตัวเงินทั่วไป มิได้กล่าวเฉพาะถึงการลบหลู่การซื้อคร่อม เป็นเพียงหลักกลาง ๆ
ส่วนมาตรา 996 นั้น เป็นบทบัญญัติในการที่จะนำมาใช้ในเรื่องการลบหลู่เช็ค ฉะนั้นการ
ซื้อคร่อมนี้ก็ยกเลิกไม่ได้ ถ้าจะยกเลิกควรที่จะยกเลิกเช็คทั้งฉบับ แล้วออกเช็คใหม่

สำหรับธนาคารแห่งประเทศไทย จะถือว่าการซื้อคร่อมนี้ยกเลิกไม่ได้ ถ้า
มีเช็คเช่นนี้ส่งมาเรียกเก็บเงิน ทางธนาคารแห่งประเทศไทยจะคืนเช็คนี้ไป เพื่อให้ผู้ส่ง
จ่ายออกเช็คใหม่ โดยให้เหตุผลการคืนว่า "การยกเลิกซื้อคร่อมเฉพาะของธนาคาร....
ไม่มีผลไปรคออกเช็คใหม่"⁵

การยกเลิกซื้อคร่อมนี้ สำหรับการซื้อคร่อมเฉพาะของธนาคารผู้เรียกเก็บ
เงินซื้อคร่อมเฉพาะเพื่อส่งมาเรียกเก็บเงิน บางธนาคารเขายินยอมให้ยกเลิกได้ โดยถือ
ว่าเป็นการยกเลิกการเรียกเก็บ เช่น นายคำได้รับเช็คของธนาคารกสิกรไทยฉบับหนึ่ง นำ
ไปฝากเข้าบัญชีของตนที่ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงเทพจะประทับตราซื้อคร่อมเฉพาะ
ธนาคารตน เพื่อส่งไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารกสิกรไทย แต่ปรากฏว่าเช็คฉบับนั้นเรียก

⁵ ประจวบ พันธุ์จินดา, เรื่องเดิม, หน้า 10.

เก็บเงินไม่ได้ ธนาคารกรุงเทพ ก็ส่งเช็คนั้นคืนให้นายคำ ต่อมานายคำได้นำเช็คฉบับนี้ ไปขอให้ธนาคารกรุงเทพยกเลิกการชื่คร่อมเฉพาะธนาคารกรุงเทพ เพื่อการเรียกเก็บเงิน นั้น แล้วนำไปฝากเข้าที่ธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งตนมีบัญชีเงินฝากอยู่อีกแห่งหนึ่ง ธนาคารไทยพาณิชย์ก็จะประทับตราชื่คร่อมเฉพาะธนาคารตน แล้วส่งไปเรียกเก็บเงินกับธนาคาร กสิกรไทย ถ้าธนาคารกสิกรไทยจ่ายเงินตามเช็คฉบับนี้ให้แก่ธนาคารไทยพาณิชย์ ก็ถือว่า ธนาคารกสิกรไทยยินยอมรับว่าการชื่คร่อมเฉพาะเพื่อการเรียกเก็บเงินนั้นยกเลิกได้

4.4 ผลของการชื่คร่อมเช็ค ตาม ป.พ.พ.มาตรา 997 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการจ่ายเงินของธนาคารตามเช็คชื่คร่อม มีดังนี้

"เช็คชื่คร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารกว่าธนาคารหนึ่งขึ้นไป เมื่อนำเบิกเอา
แก่ธนาคารใด ท่านให้ธนาคารนั้นบอกปิดเสียอย่าให้เงินให้ เว้นแต่ที่ชื่คร่อมให้แก่ธนาคาร
ในฐานะเป็นตัวแทนเก็บเงิน

ธนาคารใดซึ่งเขานำเช็คเบิก ชนใช้เงินไปตามเช็คที่ชื่คร่อมอย่างว่ามานั้น
ก็ใช้เงินตามเช็คอันเขาชื่คร่อมทั่วไป เป็นประการอื่น นอกจากใช้ให้แก่ธนาคารอันใด
อันหนึ่งก็ ใช้เงินตามเช็คอันเขาชื่คร่อมเฉพาะเป็นประการอื่น นอกจากใช้ให้แก่ธนาคาร
ซึ่งเขาเจาะจงชื่คร่อมให้โดยเฉพาะ หรือแก่ธนาคารตัวแทนเรียกเก็บเงินของธนาคารก็
ท่านว่าธนาคารที่ใช้เงินไปดังกล่าวนี้ จะต้องรับผิดชอบผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น ใน
การที่เขาเสียหายอย่างใด ๆ เพราะการที่ตนใช้เงินไปตามเช็คนั้น

แต่หากเช็คใดเขานำยื่นเพื่อให้ใช้เงิน และเมื่อยื่นไม่ปรากฏว่าเป็นเช็คชื่
คร่อมก็ หรือไม่ปรากฏว่ามีรอยชื่คร่อมอันใดลบเล่าง หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม
เป็นประการอื่น นอกจากที่อนุญาตไว้โดยกฎหมายก็ เช็คเช่นนี้ถ้าธนาคารใดใช้เงินไป
โดยสุจริต และปราศจากประมาทเดินเลอ ท่านว่าธนาคารนั้นไม่ต้องรับผิดชอบหรือต้องมีหน้าที่
รับใช้เงินแต่อย่างใด ๆ"

ป.พ.พ.มาตรา 997 นี้ เป็นบทบัญญัติให้ธนาคารผู้จ่ายเงินต้องระมัดระวัง

ว่าธนาคารได้รับเช็คชื่กรอมจากลูกค้าฝาก ไม่ว่าจะเช็คนั้นจะชื่กรอมทั่วไป หรือ ชื่กรอมเฉพาะแล้ว ธนาคารควรจะปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดดังนี้

1. ในกรณีที่เป็นเช็คชื่กรอมทั่วไป ธนาคารผู้จ่ายเงินจะจ่ายเงินให้กับ ธนาคารที่เป็นผู้เรียกเก็บเท่านั้น ซึ่งปกติจะเป็นธนาคารที่ผู้ทรงเช็คมีเงินฝากอยู่ ธนาคารผู้จ่ายจะไม่จ่ายเงินให้บุคคลอื่นไม่ได้ ถ้าธนาคารผู้จ่ายเงินไปให้บุคคลอื่นแล้วเกิดความเสียหายอย่างใดขึ้น ธนาคารผู้จ่ายต้องรับผิดชอบเจ้าของที่แท้จริงของเช็คนั้น

2. ในกรณีที่เป็นเช็คชื่กรอมเฉพาะ ธนาคารผู้จ่ายจะจ่ายเงินให้กับ ธนาคารที่มีชื่ออยู่ในเส้นขนานชื่กรอมนั้นโดยเฉพาะ หรือจ่ายให้แก่ธนาคารตัวแทนเรียกเก็บ โดยธนาคารเดิมจะนำเช็คชื่กรอมเฉพาะไปให้แก่ธนาคารอื่นเพื่อเรียกเก็บเงิน (ตาม ป.พ.พ.มาตรา 995 (4)) ก็ได้ เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ซึ่งให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คให้ ถ้าเช็คของธนาคารผู้จ่ายมีชื่กรอมเฉพาะ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์จะชื่กรอมเฉพาะเข้าธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้เรียกเก็บ ธนาคารผู้จ่ายก็จะจ่ายเงินให้ธนาคารแห่งประเทศไทย

3. ถ้าเช็คชื่กรอมเฉพาะให้แก่ธนาคารมากกว่าหนึ่งธนาคารขึ้นไป (Double Crossing) เช่น มีการชื่กรอมเฉพาะ ชื่อธนาคาร 2 ธนาคาร โดยอีกธนาคารหนึ่งมิใช่ธนาคารตัวแทน เรียกเก็บเงิน ธนาคารผู้จ่ายต้องปฏิเสธการจ่ายเงินสำหรับเช็คใบนั้น เพราะถ้ามีการชื่กรอมเฉพาะหลายธนาคาร ธนาคารผู้จ่ายเงินก็ไม่ควรจะจ่ายเงินให้ธนาคารไหน แต่ถ้าเป็นกรณีเช็คชื่กรอมเฉพาะ โดยธนาคารเดียวกันแต่หลายสาขา ไม่ถือว่าเป็นเช็คชื่กรอม 2 ธนาคาร ธนาคารผู้จ่าย จะจ่ายเงินตามเช็คนั้นได้

ธนาคารจะต้องจ่ายเงิน ให้เช็คชื่กรอมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าธนาคารใดจ่ายเงินผิดจากข้อกำหนดนี้ แล้วมีข้อเสียหายเกิดขึ้น ธนาคารผู้จ่ายจะต้องรับผิดชอบต่อหรือผู้ทรงเช็คอันแท้จริง

นอกจากนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 997 วรรค 3 ยังกำหนดว่า ถ้าเช็คที่นำ
มาขึ้นเงิน เป็นเช็คชื่กร่อม แต่การชื่กร่อมนั้นเห็นไม่ชัดเจน จนดูเหมือนไม่มีการชื่
กร่อมหรือเป็นเช็คชื่กร่อมแต่ถูกลบรอยชื่กร่อมออกแล้ว ถ้าธนาคารผู้จ่ายเงินได้จ่ายเงิน
ตามเช็คนั้นควยความระมัดระวังปราศจากการประมาทเดินเลอแล้ว ธนาคารผู้จ่ายเงิน
ไม่ตองรับผิดชอบแต่อย่างใด ในการจ่ายเงินนั้น

นอกจากนี้แล้ว ยังมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองธนาคารผู้จ่าย
เงินเกี่ยวกับเรื่องจ่ายเงินตามเช็คชื่กร่อมอีก คือ ป.พ.พ.มาตรา 998 "ธนาคารใดซึ่ง
เขานำเช็คชื่กร่อมเบิกเงินใช้เงินไปตามเช็คนั้นโดยสุจริตปราศจากประมาทเดินเลอ
กล่าวคือว่าถ้าเป็นเช็คชื่กร่อมทั่วไปก็ใช้เงินให้แก่ธนาคารอันใดอันหนึ่ง ถ้าเป็นเช็คชื่กร่อม
เฉพาะก็ใช้ให้แก่ธนาคารซึ่งเขาเจาะจงชื่กร่อมให้โดยเฉพาะ หรือใช้ให้แก่ธนาคารตัวแทน
เรียกเก็บของธนาคารนั้นไซ้ ทานว่าธนาคารซึ่งใช้เงินไปตามเช็คนั้นฝ่ายหนึ่งกับถ้าเช็ค
ตกไปถึงมือผู้รับเงินแล้ว ผู้ตั้งจ่ายอีกฝ่ายหนึ่งตางมีสิทธิเป็นอยางเดียวกัน และเขาอยู่ใน
ฐานะอันเดียวกันเสมือนดังว่าเช็คนั้นได้ใช้เงินให้แก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแล้ว"

คือถ้าธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คชื่กร่อม ได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้
แล้วก็เท่ากับว่าธนาคารผู้จ่ายได้จ่ายเงินให้กับเจ้าของเช็คที่แท้จริงไปแล้ว และธนาคารผู้
จ่ายกับผู้ตั้งจ่ายตางก็มีสิทธิในฐานะเดียวกันคือ ธนาคารมีสิทธิหักเงินในบัญชีลูกค้า (ผู้ตั้ง
จ่าย) ผู้ตั้งจ่าย ก็เป็นอันหลุดพ้นในหนี้สิน ที่ใช้เช็คเป็นเครื่องมือชำระหนี้

4.5 การคุ้มครองธนาคารเรียกเก็บเงินที่รับฝากเงินตามเช็คชื่กร่อม นอกจาก
จะมีกฎหมายคุ้มครองธนาคารผู้จ่ายเงิน ตามเช็คแล้ว ยังมีกฎหมายที่คุ้มครองธนาคาร
เรียกเก็บเงินที่รับฝากเงินตามเช็คชื่กร่อมอีก คือ ป.พ.พ.มาตรา 1000 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้
"ธนาคารใดได้รับเงินไว้เพื่อผู้เคยค้ำของตนโดยสุจริต และปราศจากประมาทเดินเลอ
อันเป็นเงินเขาใช้ให้ตามเช็คชื่กร่อมทั่วไปก็ ชื่กร่อมเฉพาะให้แก่คนก็ หากปรากฏว่า
ผู้เคยค้ำนั้นไม่มีสิทธิ หรือมีสิทธิเพียงอยางบกพรองในเช็คนั้นไซ้ ทานว่าเพียงแต่เหตุที่
ได้รับเงินไว้ หากทำให้ธนาคารนั้นตองรับผิดชอบผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแต่อยาง
หนึ่งอยางใดไม่"

จากตัวบทกฎหมายนี้ ความคุ้มครองธนาคาร เรียกเก็บเงินที่รับฝากเงินตามเช็คชื่กรอมไว้ในบัญชีของผู้ทรงซึ่งเป็นลูกค้าของตนโดยสุจริต จะต้องประกอบด้วยหลัก-เกณฑ์ ดังนี้

4.5.1 ธนาคารที่รับเงิน (ธนาคารเรียกเก็บเงิน) จะต้องได้รับเช็คที่ชื่กรอมมาแล้ว ถ้าธนาคารผู้รับเงิน (ที่เรียกเก็บเงิน) รับเช็คที่ยังไม่ชื่กรอม ไม่ว่าจะ เป็นชื่กรอมทั่วไป หรือชื่กรอมเฉพาะ ธนาคารย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งแม้ ป.พ.พ.มาตรา 995 (5) ได้ให้อำนาจธนาคารเรียกเก็บเงินชื่กรอมเฉพาะให้แก่ตนเอง บนเช็คที่ไม่มีชื่กรอมได้ แต่การชื่กรอมโดยธนาคารนี้ เป็นการชื่กรอมเพื่อการเรียกเก็บเงิน ดังนั้นธนาคารส่วนมากมักจะเตือนลูกค้าไว้ในสมุดนำส่งเงิน หรือสมุดคู่มือฝากให้ชื่กรอมเช็คเสียก่อนที่จะนำมาเข้าบัญชี

4.5.2 ธนาคารจะต้องได้รับเช็คนั้นไว้เพื่อลูกค้าของตนเท่านั้น ลูกค้าของธนาคารก็คือ ผู้มีบัญชีเงินฝากอยู่กับธนาคาร อาจจะเป็นบัญชีกระแสรายวัน หรือบัญชีฝากประจำก็ได้ และเพียงเปิดบัญชีไว้วันเดียวก็ถือว่าเป็นลูกค้าแล้ว ถ้าธนาคารเรียกเก็บเงินให้กับบุคคลที่ไม่มีเงินฝากกับธนาคาร ไม่ถือว่าเป็นเรียกเก็บเงินเพื่อลูกค้าของตน แต่เป็นการรับเช็คเรียกเก็บเงินนั้นเพื่อธนาคารเอง

4.5.3 ธนาคารที่รับเงินต้องได้รับเงินมาโดยสุจริตปราศจากความประมาทเลินเล่อ โดยสุจริตก็คือธนาคารที่รับเงินไม่ว่าลูกค้าที่นำเช็คมาเข้าบัญชี มีสิทธิบกพร่องหรือไม่มีสิทธิในเช็คนั้นอย่างไรบ้าง ส่วนประมาทเลินเล่อ นั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ เมื่อธนาคารรับเช็คมา มีพฤติการณ์บางอย่างที่เห็นผิดธรรมดา ควรสงสัยหรือไม่ เช่น เช็คชื่กรอม "ห้ามเปลี่ยนมือ" หรือ "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" ลูกค้าซึ่งไม่ใช่ผู้รับเงิน (Payee) ตามเช็คยังนำมาเข้าบัญชีของตน หรือ เรียกเก็บเงินตามเช็คที่สลักหลังขาดสาย หรือรับเปิดบัญชีโดยไม่สอบถามถึงสภาพหรือฐานะของผู้ขอเปิดบัญชี และเรียกเก็บเงินตามเช็คให้บุคคลนั้น เหล่านี้ถือได้ว่า ธนาคารทำการประมาทเลินเล่อ

5. การสลักหลังเช็ค (Endorsement)

ตามที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้วว่า การสั่งจ่ายเช็คนั้นมี 2 ประเภทคือ เช็คเขียนสั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ (Bearer Cheque) และ เช็คเขียนสั่งจ่ายตามคำสั่ง (Order Cheque) เช็คที่สั่งจ่ายให้คนหนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ

เช็คที่สั่งจ่ายตามคำสั่ง หากไม่มีข้อความบนเช็คว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" (Not Negotiable) หรือ "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" (Account Payee Only) แล้ว ผู้รับเงินตามเช็คฉบับนั้น มีสิทธิที่จะโอนเช็คนั้นต่อไปให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้ วิธีโอนเช็คนี้ ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องเช็คโดยตรง แต่ใช้กฎหมายในเรื่องตั๋วเงินมาพิจารณาแทน ซึ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา 917 บัญญัติว่า "อันตั๋วแลกเงินทุกฉบับ ถึงแม้ว่าจะมีใช้สั่งจ่ายให้แก่บุคคลเมื่อเขาสั่งก็ตาม ท่านว่ายอมโอนให้กันโดยสลักหลังและส่งมอบ

เมื่อผู้สั่งจ่ายเขียนลงในด้านหลังแห่งตั๋วแลกเงินว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ดังนี้ก็ หรือเขียนคำอื่นอันใดความเป็นท่านเองเดียวกันนั้นก็ ท่านว่าตั๋วเงินนั้นยอมจะโอนให้กันได้ แต่โดยรูปการและควมผลอย่างการโอนสามัญ

อนึ่ง ตั๋วเงินจะสลักหลังให้แก่ผู้จ่ายก็ได้ ไม่ว่าผู้จ่ายจะได้รับรองตัวนั้นหรือไม่ หรือจะสลักหลังให้แก่ผู้สั่งจ่าย หรือแก่ผู้สัญญาฝ่ายอื่นใดแห่งตัวเงินนั้นก็ ได้ ส่วนบุคคลทั้งหลายเหล่านี้ ก็ยอมจะสลักหลังตั๋วเงินนั้นต่อไปอีกได้"

จากบทบัญญัติในเรื่องตั๋วเงิน การโอนเช็คที่สั่งจ่ายตามคำสั่ง (Order Cheque) โอนได้โดยการสลักหลังเช็คและส่งมอบ การสลักหลังก็คือ การลงลายมือชื่อของผู้รับเงินไว้ทางด้านหลังของเช็ค ส่วนเช็คที่มีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" จะโอนกันได้โดยรูปการและควมผลแห่งการโอนสามัญ คือ จะต้องโอนกันโดยทำเป็นหนังสือ และบอกกล่าวการโอนนั้นไปยังธนาคาร จะโอนโดยการสลักหลังไม่ได้

สำหรับเช็คสั่งจ่ายให้ผู้ถือ (Bearer Cheque) นั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา 918 บัญญัติว่า "ตั๋วแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือนั้น ท่านว่ายอมโอนไปเพียงควมส่งมอบให้กัน"

ดังนั้น เช็คสั่งจ่ายให้ผู้อื่น ก็โอนโดยส่งมอบแก่กันเท่านั้น ไม่ต้องการสลักหลังแต่อย่างใด เพียงแต่ผู้โอนส่งมอบเช็คให้ผู้รับโอน และผู้รับโอนรับไว้โดยสุจริต เช็คที่สั่งจ่ายให้ผู้อื่น นี้ถ้าจะมีการสลักหลังก็ได้ กฎหมายมิได้บัญญัติห้ามไว้ แต่โดยปกติแล้วมักจะไม่มีการสลักหลังเช็คสั่งจ่ายผู้อื่น เพราะถ้าสลักหลังเช็คที่จ่ายให้แก่ผู้อื่น กฎหมายถือว่าเท่ากับเป็นการประกันผู้สั่งจ่ายไปในตัว ก็จะเป็นผลเสียแก่ผู้สลักหลังเอง

5.1 วิธีการสลักหลัง

ตาม ป.พ.พ.มาตรา 919 ได้บัญญัติถึงวิธีการสลักหลังดังนี้ "คำสั่งสลักหลังนั้น ต้องเขียนลงในตั๋วแลกเงิน หรือใบประจำค่อ และต้องลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง

การสลักหลังยอมสมบูรณ์แม้ทั้งมิได้ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ไว้ด้วย หรือแม้ผู้สลักหลังจะมีได้กระทำการใดไปกว่าลงลายมือชื่อของตน ที่ด้านหลังตั๋วแลกเงิน หรือใบประจำค่อก็ยอมเป็นการสมบูรณ์คู่กัน การสลักหลังเช่นนี้ ท่านเรียกว่าสลักหลังลอย"

จากบทบัญญัติของกฎหมายจะเห็นว่า คำสลักหลังนั้นจะต้องเขียนลงในเช็ค หรือใบประจำค่อ (เมื่อการสลักหลังในเช็คเต็มหมด ไม่มีที่ว่างจะสลักหลังค่อไปได้อีก กฎหมายอนุญาตให้เอากระดาษแผ่นหนึ่งมาค่อเข้ากับเช็ค เรียกว่า ใบประจำค่อ ถือเป็น ส่วนหนึ่งของเช็ค) และต้องลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง และจากบทบัญญัตินี้ อาจแบ่งวิธีการสลักหลังได้ 2 วิธีคือ

5.1.1 สลักหลังลอย (General or Blank Endorsing) คือผู้สลักหลังเช็ค จะลงลายมือชื่อของตนเพียงอย่างเดียว ทางด้านหลังเช็ค โดยไม่มีข้อความระบุว่า โอนให้ผู้อื่น

5.1.2 สลักหลังเฉพาะ (Special Endorsing) คือผู้สลักหลังเช็คจะเขียนข้อความลงไว้บนด้านหลังของเช็คประการใดประการหนึ่ง เป็นการแสดงเจตนาไว้โดยชัดแจ้งว่า ประสงค์จะโอนสิทธิการรับเงินของตนตามเช็คฉบับนั้นให้แก่ผู้อื่น โดยระบุชื่อผู้รับโอน แล้วลงลายมือชื่อผู้สลักหลังไว้

การสลักหลังเช็คนี้ จะต้องลงเป็นลายมือชื่อ จะใช้แกลงใจ (เครื่องหมายที่ใช้แทนชื่อ) หรือลายพิมพ์นิ้วมือไม่ได้ เช่นเดียวกับลายมือชื่อของผู้ตั้งจ่าย

5.2 ผลของการสลักหลัง

ตาม ป.พ.พ. มาตรา 920 "อันการสลักหลังยอมโอนไปซึ่งบรรพการสิทธิอันเกิดแต่ตัวแลกเงิน

ถ้าสลักหลังลอย ผู้ทรงจะปฏิบัติดังกล่าวต่อไปนี้ประการใดก็ได้ คือ

1. กรอกความลงในที่ว่าง ด้วยเขียนชื่อของตนเอง หรือชื่อบุคคลอื่นผู้ใดผู้หนึ่ง
2. สลักหลังตัวเงินต่อไปอีกเป็นสลักหลังลอย หรือสลักหลังให้แก่บุคคลอื่นผู้ใด

ผู้หนึ่ง

3. โอนตัวเงินนั้นให้แก่บุคคลภายนอก โดยไม่กรอกความลงในที่ว่าง และไม่สลักหลังอย่างหนึ่งอย่างใด"

เช็คที่มีการสลักหลังแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสลักหลังเฉพาะ หรือการสลักหลังลอยก็ตาม จะมีผลทำให้สิทธิในการรับเงินตามเช็คของผู้รับเงินคนแรก ถูกโอนต่อไปยังผู้รับโอน หรือผู้ทรงคนอื่น ๆ ต่อไป และโดยที่เช็คฉบับหนึ่ง ๆ อาจมีการสลักหลัง โอนเปลี่ยนมือต่อกันไปได้หลายทอด ในทางปฏิบัติจึงอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับผู้ทรงเช็คอันแท้จริงขึ้นได้

ดังนั้น ในทางปฏิบัติ ธนาคารผู้รับฝากเช็คจะต้องพิจารณาโดยรอบคอบทุก ๆ ครั้งว่า เช็คที่มีการสลักหลังต่อกันมาหลายทอดนั้น ผู้ฝากเงินหรือผู้ทรงเช็คคนสุดท้าย เป็นผู้ทรงเช็คที่สมบูรณ์หรือไม่ โดยจะต้องตรวจดูว่า ได้มีการสลักหลังต่อกันมาโดยไม่ขาดสายแล้วอย่างครบถ้วน หรือไม่ควาย เช่น เช็คฉบับหนึ่งจ่ายให้ แคง หรือตามคำสั่ง แคง แคงสลักหลังเฉพาะจ่าย ชาว ชาวสลักหลังเฉพาะให้ คำ คำสลักหลังลอยโอนให้ ม่วง ดำรายการสลักหลังปรากฏชื่อ แคง ชาว คำ เป็นลำดับ การสลักหลังเช่นนี้เรียกว่าสลักหลังไม่ขาดสาย ม่วงเป็นผู้ที่ได้เช็คไว้ในครอบครองและได้แสดงว่าได้เช็คนั้นมาด้วยการสลักหลัง

ไม่ขาดสาย กฎหมายให้ถือว่ามั่งเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย

ผลของการสลักหลัง ก็คือ การโอนไปซึ่งสิทธิทั้งหลาย อันเกิดแก่ตัวแลกเงิน
ซึ่งได้แก่⁶

5.2.1 สิทธิที่จะได้ชำระหนี้ตามข้อความแห่งตัวเงินนั้น

5.2.2 สิทธิที่จะได้เบี้ยยังคับเอาเงินตามตราสารนั้นให้จงได้

5.2.3 สิทธิที่จะสลักหลัง หรือโอนตัวเงินนั้นต่อไป

5.2.4 สิทธิที่จะชักขวาง หรือคัดค้านเอาคืนซึ่งตัวเงินจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิ
จะยึดถือไว้

เช็คที่มีการสลักหลังลดยนั้น เมื่อผู้รับสลักหลังได้เช็คคนนั้นมาโดยชอบแล้ว ก็
อาจจะโอนเช็คนั้น ให้บุคคลอื่นต่อไปโดยวิธีหนึ่งวิธีใดดังต่อไปนี้

ก. ผู้ทรงเช็ค (ผู้ที่ได้รับโอนจากการสลักหลัง) จะเขียนข้อความลงเหนือ
ลายมือชื่อของผู้สลักหลัง (ผู้โอน) ที่เป็นสลักหลังลดยโดยจะเขียนชื่อตนเองหรือชื่อผู้อื่นก็ได้
ซึ่งการเขียนชื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดลงไปนั้น จะทำให้เช็คฉบับนั้น ซึ่งเป็นการสลักหลังลดย
กลับกลายเป็นเช็คสลักหลังเฉพาะไป เมื่อผู้รับโอนจะโอนเช็คนี้ต่อ ก็ต้องมีการเซ็นสลัก
หลังต่อไปโดยจะเป็นสลักหลังลดยหรือสลักหลังเฉพาะก็ได้

ข. ผู้ทรงเช็ค จะสลักหลังเช็คต่อไป โดยอาจจะเป็นการสลักหลังลดยหรือ
สลักหลังเฉพาะให้ผู้ใดก็ได้

⁶ประกาศน์ อวยชัย, ตัวเงินและความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค (พิมพ์ครั้งที่ 3,
พ.ศ. 2512), หน้า 64.

ค. โอนเช็คที่ไคมานี้ให้บุคคลอื่นอีกต่อไป โดยไม่ต้องกรอกข้อความลงในที่ว่าง และไม่ต้องสลักหลังแก่ประการใด

5.3 การสลักหลังเช็คที่สั่งจ่ายแก่ผู้ถือ

ตาม ป.พ.พ.มาตรา 921 "การสลักหลังตั๋วแลกเงิน ซึ่งสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือตัวนั้น ย่อมเป็นเพียงประกัน (อาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่าย"

ตามปกติแล้วเช็คที่สั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือนั้น โอนกันได้ด้วยการส่งมอบแก่กัน ไม่ต้องลงชื่อสลักหลัง ถ้าผู้ทรงคนใดลงลายมือชื่อสลักหลัง ตามกฎหมายให้ถือว่าผู้ทรงนั้นเป็นผู้ค่าประกันผู้สั่งจ่าย คือเมื่อผู้ใดสลักหลังเช็คนั้น ก็ต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ค่าประกันผู้สั่งจ่าย ถ้าผู้สั่งจ่ายไม่สามารถชำระตามเช็คนั้นได้ ผู้ทรงที่ลงชื่อสลักหลังก็จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบแทน

5.4 การสลักหลังมีเงื่อนไข และ การสลักหลังบางส่วน

ป.พ.พ.มาตรา 922 "การสลักหลังนั้น ต้องให้เป็นข้อความอันปราศจากเงื่อนไข และถ้าวางเงื่อนไขบังคับไว้อย่างใด ท่านให้ถือเสมือนว่า ข้อเงื่อนไขนั้นมิได้เขียนลงไว้เลย

อนึ่ง การสลักหลังโอนแต่บางส่วน ท่านว่าเป็นโมฆะ"

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในเรื่องรายการที่มีในเช็คว่าต้องเป็น "คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไข ให้จ่ายเงินจำนวนแน่นอน" มิฉะนั้น ทรสารนั้นมิใช่เช็ค ในทำนองเดียวกัน การสลักหลังโอนเช็คก็เช่นกัน ย่อมจะวางเงื่อนไขไว้ไม่ได้ เพราะเช็คเป็นทรสารที่ใช้กันในวงธุรกิจการค้า ซึ่งต้องการความสะดวกรวดเร็วในการโอน ถ้ามีเงื่อนไข จะทำให้เกิดความยุ่งยาก ฉะนั้น ถ้ามีการสลักหลังอย่างมีเงื่อนไข กฎหมายจึงบัญญัติให้ถือว่าการสลักหลังนั้นสมบูรณ์โดยไม่มีเงื่อนไขเลย เช่น สลักหลังว่า จ่ายให้นายแดง เมื่อนายแดงได้รับปริญญาแล้ว ธนาคารจะจ่ายเงินให้นายแดงทันที ถ้านายแดง

ไปยื่นเช็คนี้รับเงินจากธนาคาร โดยธนาคารไม่คำนึงว่า นายแดงจะได้รับปริญญาหรือไม่ ถือว่าการโอนนั้นสมบูรณ์ตามกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงเงื่อนไข

การสลักหลังโอนแต่เพียงบางส่วน กฎหมายบัญญัติว่าเป็นโมฆะ คือ เสียเปล่า เท่ากับว่าไม่มีการสลักหลังเลย เช่น เช็คจำนวนเงิน 1,000 บาท สลักหลังจ่ายนาย ก. 500 บาท และนาย ข. 500 บาท เช่นนี้ ถือว่าไม่มีการสลักหลัง แต่ถ้าสลักหลังว่าจ่าย นาย ก. และนาย ข. 1,000 บาท การสลักหลังเช่นนี้ใช้ได้ เช่นเดียวกับเช็คที่สั่งจ่ายให้จ่ายเงินจำนวนเท่าไรให้แก่บุคคลหลายคน

5.5 การห้ามสลักหลัง

ป.พ.พ.มาตรา 923 "ผู้สลักหลังคนใดกระบุข้อความห้ามสลักหลังสืบไปลงไว้แล้ว ผู้สลักหลังคนนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดชอบบุคคลอื่นเขาสลักหลังตัวแลกเงินนั้นไปในภายหลัง"

ตาม ป.พ.พ.มาตรา 923 ผู้สลักหลังมีอำนาจห้ามผู้รับสลักหลังไม่ให้สลักหลังต่อไปได้ โดยระบุข้อความห้ามสลักหลังไว้ แต่ถ้าผู้รับสลักหลังฝ่าฝืนข้อห้าม จะสลักหลังต่อไปก็ได้ แต่ผู้สลักหลังที่เขียนคำสั่งห้ามไว้ ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังคนต่อไป คงรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังที่ตนโอนตราสารนั้นให้เท่านั้น เช่น เขียนสลักหลังเช็คให้ขาวแล้ว ลงข้อห้ามสลักหลังต่อไว้ด้วย ต่อมาขาวได้สลักหลังต่อให้แดง เช่นนี้ ขาวจะรับผิดชอบต่อขาวเท่านั้น ไม่ต้องรับผิดชอบต่อแดง หรือผู้รับสลักหลังคนต่อ ๆ ไป

ข้อความที่ใช้ในการห้ามสลักหลังก็คือ "สลักหลังไม่ได้" ห้ามสลักหลังในประเทศอังกฤษ การสลักหลังเฉพาะบางประเภท เช่น "จ่ายนายแดงเท่านั้น" หรือ "จ่ายเข้าบัญชีนายแดง" เหล่านี้ถือเป็นข้อความห้ามสลักหลัง⁷

⁷เจดิม ยงบุญเกิด, เช็ค กฎหมายและการปฏิบัติ, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพคุณแม่จำรัส หนูนุกักดิ์ ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร 29 มีนาคม 2508, หน้า 31.

5.6 การสลักหลังแทนกัน

การสลักหลังแทนกันนั้นทำได้ แต่ต้องระบุว่าสลักหลังแทนผู้ใด เช่น ผู้จัดการ สลักหลังในนามของบริษัทจะต้องมีตราบริษัทประทับ แล้วจึงลงนาม มิฉะนั้นผู้สลักหลังแทนอาจ จะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว

5.7 การขีดฆ่าคำสั่งสลักหลัง

"คำสั่งสลักหลังใด ๆ เมื่อได้ขีดฆ่าเสียแล้ว ให้ถือว่าไม่มีคำสั่งสลักหลังนั้นเลย ไม่ว่าคำสั่งสลักหลังนั้นจะอ่านได้ชัดเจนก็ตาม" ตาม ป.พ.พ. 905 วรรค 1 ตอนท้าย แสดง ว่าคำสั่งสลักหลังนั้นจะขีดทิ้งก็ได้ โดยอาจเป็นผู้ทรงเช็คเป็นผู้ขีดฆ่า ซึ่งผู้ทรงเช็คมีสิทธิที่จะปลดความรับผิดชอบของผู้สลักหลังคนใดก็ได้

5.8 การรับรองการสลักหลัง

ในปัจจุบันธนาคารที่เรียกเก็บเงิน (Collecting Bank) ทุกธนาคารจะ ต้องรับรองการสลักหลังเช็คที่ส่งจ่ายตามคำสั่ง (เช็คจ่ายผู้ถือไม่ต้องรับรองการสลักหลัง) คำรับรองของธนาคารนี้ไม่ถือว่าเป็นการสลักหลัง เพราะไม่มีเจตนาที่จะสลักหลัง แต่ เป็นเพียงการรับรองการสลักหลัง ธนาคารที่เรียกเก็บทำหน้าที่เพียงรับรองเพื่อให้ธนาคาร ผู้จ่ายเงิน (Paying Bank) จ่ายเงิน (รับรองว่าธนาคารที่เรียกเก็บเงินได้เข้าบัญชีผู้รับ เงินแล้ว) การรับรองการสลักหลังนี้ ปฏิบัติกันมานานจนเป็นประเพณี ไม่มีกฎหมายบัญญัติ ว่าจะต้องทำข้อความที่ใช้รับรองก็มี "เข้าบัญชีผู้รับเงินแล้ว" (Payee's Account Credited) "รับรองการสลักหลัง" (Endorsement Confirmed) "รับรองปลดเปลื้อง การรับผิดชอบ" (Discharge Guaranteed) รายละเอียดของการรับรองแต่ละประเภท มีดังนี้

5.8.1 การรับรอง "เข้าบัญชีผู้รับเงินแล้ว" (Payee's Account Credited) เช็คจ่ายตามคำสั่งที่ยังไม่ได้เปลี่ยนมือเลย คือบุคคลที่มีชื่อระบุอยู่คานหนาของ

เช็ค นำเช็คมาเข้าบัญชีเงินฝากที่ธนาคารที่คนมีบัญชีอยู่ แม้เช็คจ่ายตามคำสั่งจะต้องมีการสลักหลัง แต่ในกรณีนำเข้าบัญชีของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องสลักหลัง เมื่อธนาคารได้รับเช็คเช่นนี้ จะประทับตรา "เข้าบัญชีผู้รับเงินแล้ว" คือธนาคารที่เรียกเก็บเงินรับรองกับธนาคารผู้จ่ายเงินว่า เช็คฉบับนี้คนไหนนำเข้าบัญชีตามที่ระบุอยู่หน้าเช็คแล้ว ธนาคารผู้จ่ายเงินก็จะจ่ายเงินให้แก่ธนาคารเรียกเก็บเงินไป

ถ้าเช็คที่มีคำสั่งพิเศษเพิ่มเติมที่ชื่กรอว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" (Not Negotiable) หรือ "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" (Account Payee Only) เช็คเช่นนี้ธนาคารเรียกเก็บเงินจะต้องรับรองว่า "เข้าบัญชีผู้รับเงินแล้ว" เท่านั้น เพราะเช็คมีคำสั่งพิเศษห้ามโอนต่อไปตามปกติ

5.8.2 การรับรอง "รับรองการสลักหลัง" (Endorsement Confirmed) การรับรองแบบนี้ ธนาคารเรียกเก็บเงินจะใช้กับเช็คที่ผู้นำมาเข้าบัญชีที่เป็นผู้รับโอนโดยสลักหลังจากบุคคลอื่น ธนาคารผู้เรียกเก็บ จะประทับตราว่า "รับรองการสลักหลัง" ซึ่งการรับรองของธนาคารเรียกเก็บนี้จะรับรองลายมือของผู้ทรงเช็คคนสุดท้ายเท่านั้น คือผู้ที่นำมาเข้าบัญชี ส่วนผู้สลักหลังก่อนหน้านี้ ธนาคารไม่รู้จัก จึงไม่สามารถรับรองได้

5.8.3 การรับรอง "รับรองปลดเปลื้องความรับผิด" (Discharge Guaranteed) ในกรณีที่เช็คมีความบกพร่อง เช่น เช็คที่ไม่มีชื่อผู้รับเงิน เช็คสลักหลังขาดสาย หรือเช็คที่มีคำสั่งพิเศษห้ามโอนแต่ยังมีการโอนต่อไป แล้วธนาคารผู้เรียกเก็บเงินยังส่งเช็คนี้ไปเรียกเก็บ ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินจะรับรองต่อธนาคารผู้จ่ายเงินว่า ถ้ามีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้น ธนาคารเรียกเก็บเงินจะรับผิดชอบทุกอย่าง ก็จะประทับตราสลักหลังว่า "รับรองปลดเปลื้องความรับผิด" (Discharge Guaranteed)

6. การจ่ายเงินตามเช็ค

หน้าที่ของธนาคารตามปกติ จะต้องจ่ายเงินตามเช็คที่ลูกค้าถอนออกแล้วนำมาเบิกกับตน การจ่ายเงินในที่นี้มิได้หมายถึงการจ่ายเงินสดเฉพาะที่หน้าเคาน์เตอร์เพียงอย่าง

เกี่ยวเท่านั้น การจ่ายเงินโดยโอนบัญชีกัน หรือการจ่ายโดยหักกลบบทหน้าที่สำนักหักบัญชี ก็ถือว่าเป็นการจ่ายเงินด้วย

ตาม ป.พ.พ. มาตรา 991 บัญญัติว่า "ธนาคารจำต้องใช้เงินตามเช็ค ซึ่งผู้เคยค้ากับธนาคารได้ออกเบิกเงินแก่ตน เว้นแต่ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้คือ

1. ไม่มีเงินในบัญชีของผู้เคยค้าคนนั้นเป็นเจ้าหนี้พอจะจ่ายตามเช็คนั้น หรือ
2. เช็คนั้นยื่นให้ใช้เงิน เมื่อพ้นเวลาหกเดือน นับแต่วันออกเช็ค หรือ
3. ได้มีคำบอกกล่าวไว้ว่าเช็คนั้นหายหรือถูกขโมยไป"

จาก ป.พ.พ. มาตรา 991 นี้ ธนาคารอาจจะไม่จ่ายเงินก็ได้ ในกรณีดังนี้

ก. เงินในบัญชีไม่พอจ่าย

เมื่อมีผู้นำเช็คมาขึ้นเงิน แต่เงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายไม่พอกับจำนวนที่เขียนในเช็ค ธนาคารก็มีสิทธิที่จะไม่จ่ายเงินตามเช็คนั้น ก็คืนเช็คไป แต่ก่อนที่จะคืนเช็คนี้จะต้องตรวจดูให้ถี่ถ้วนว่าเงินไม่พอจ่ายแน่ เพราะถ้าลูกค้านำเงินมาเข้าแล้ว แต่เป็นความบกพร่องของธนาคาร ไม่ดูให้ดี ทำให้ผู้สั่งจ่ายเสียหาย ผู้สั่งจ่ายอาจจะฟ้องธนาคารได้ในกรณีที่เงินไม่พอจ่ายนี้ ธนาคารอาจจะจ่ายเงินให้ก็ได้ ถ้าธนาคารให้ผู้สั่งจ่ายเบิกเงินบัญชี

ข. เช็คพ้นกำหนด 6 เดือน นับแต่วันออกเช็ค

เมื่อมีผู้นำเช็คมารับเงิน แต่ลงวันที่ไว้เกิน 6 เดือน นับแต่วันออกเช็ค ธนาคารมีสิทธิที่จะไม่จ่ายเงิน แต่ธนาคารอาจจะจ่ายเงินไปก็ได้ ถ้าเกิดมีความเสียหายขึ้น ธนาคารจะต้องรับผิดชอบฐานประมาทเดินเลอได้

การนับวันหมดอายุ 6 เดือน ใช้นับเดือน แล้วเอาวันชนวัน แล้วบวกอีก 1 วัน สมมติเช็คลงวันที่ 15 มกราคม เช็คจะหมดอายุ วันที่ 16 กรกฎาคม วันที่ 15

กรกฎาคม จึงเป็นวันสุดท้าย แต่ถ้าวันสุดท้ายเป็นวันหยุด ให้ถือวันทำงานถัดไปยังคงไม่หมดอายุ เช่น ถ้าวันที่ 15 กรกฎาคม เป็นวันเสาร์ ซึ่งเป็นวันหยุดธนาคาร วันที่ 17 ซึ่งเป็นวันจันทร์ (วันทำงาน) ยังคงถือว่าไม่หมดอายุ ในกรณีนี้ วันที่ 18 กรกฎาคม จึงจะเป็นวันหมดอายุ⁸

ค. มีคำบอกกล่าวว่าเช็คหาย หรือถูกฉกไป

คำบอกกล่าวนี้อาจเป็นคำบอกกล่าวของผู้ทรงหรือผู้สั่งจ่าย หรือผู้สตั๊กหลังคนใดคนหนึ่งก็ได้ กฎหมายไม่ได้บัญญัติจำกัดว่าใครเป็นผู้บอกกล่าว คนบอกกล่าวว่าเช็คหายหรือถูกขโมย จึงต้องทำเป็นหนังสือ โดยทั่วไปแล้วธนาคารจะมีแบบฟอร์มไว้ให้กรอกเมื่อธนาคารได้รับแจ้งจากบุคคลอื่นนอกจากผู้สั่งจ่าย ธนาคารควรจะสืบสวนถึงสิทธิของผู้มาแจ้งแล้วให้ผู้มาแจ้งไปติดต่อกับผู้สั่งจ่าย เพื่อให้ผู้สั่งจ่ายมีหนังสือมาถึงธนาคารขอให้ระงับการจ่ายเงิน เมื่อมีผู้นำเช็คที่ได้รับแจ้งว่าหายหรือถูกขโมยนี้มาขึ้นเงิน ธนาคารจะต้องรีบติดต่อกับผู้สั่งจ่ายทันที และควรจะคืนเช็คไปให้ผู้สั่งจ่ายยืนยัน โดยให้เหตุผลในการคืนว่า "มีผู้มาแจ้งว่าเช็คหาย"

ทั้ง 3 กรณีดังที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่ข้อห้ามเด็ดขาดที่จะไม่ให้ธนาคารจ่ายเงิน เป็นเพียงธนาคารมีสิทธิที่จะไม่จ่ายเงินโดยไม่ต้องรับผิดชอบกับผู้สั่งจ่าย

แต่ตาม ป.พ.พ.มาตรา 992 ซึ่งเป็นข้อห้ามเด็ดขาดมิให้ธนาคารจ่ายเงินซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้ "หน้าที่และอำนาจของธนาคาร ซึ่งจะใช้เงินตามเช็คอันเบิกแก่ตน ท่านว่าเป็นอันสิ้นสุดไป เมื่อกรณีเป็นดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ก. มีคำบอกห้ามการใช้เงิน

ข. รู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย

⁸ ประจวบ พันธุมจินดา, เรื่องเกม, หน้า 14.

ค. ฎีกา ศาล ได้มีคำสั่งรักษาทรัพย์ชั่วคราว หรือคำสั่งให้ผู้สั่งจ่ายเป็นคนล้มละลาย หรือได้มีประกาศโฆษณาคำสั่ง เช่นนั้น"

จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นว่าธนาคารห้ามจ่ายเงินอย่างเด็ดขาดในกรณีต่อไปนี้

ก. มีคำขอห้ามการชำระเงิน

มีคำสั่งให้ธนาคารระงับการจ่ายเงิน ซึ่งโดยปกติ คำสั่งนี้ควรจะต้องเป็นของผู้สั่งจ่ายเท่านั้นที่ห้ามได้ ผู้ทรงไม่ควรมีสิทธิห้ามการจ่ายเงิน เพราะไม่ใช่คู่สัญญา กับธนาคารแต่อย่างใด ข้อนี้แตกต่างกับ ป.พ.พ. มาตรา 991 (3) เพราะเป็นการสั่งห้ามการจ่ายเงินตามเช็คนี้ ไม่ใช่การบอกกล่าว

ข. ฎีกา ผู้สั่งจ่ายตาย

ถ้าธนาคาร ฎีกา ผู้สั่งจ่ายตาย ก็ต้องระงับการจ่ายเงินทันที การรู้หรือไม่รู้ ว่าผู้สั่งจ่ายตายเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่จะต้องพิสูจน์กัน

ผู้สั่งจ่ายที่กล่าวนี้ หมายความว่าถึงบุคคลธรรมดาที่เป็นเจ้าของบัญชี ไม่หมายถึงถึงบุคคลที่ทำกรแทนนิติบุคคลตาย เพราะแม้บุคคลที่ทำกรสั่งจ่ายเช็คแทนบริษัทห้างร้านที่เป็นนิติบุคคลตาย นิติบุคคลนั้นก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ได้ตายไปด้วย ยังคงต้องรับผิดชอบอยู่คงเดิม

ค. ฎีกา ศาลสั่งรักษาทรัพย์ชั่วคราวหรือสั่งล้มละลาย

ข้อนี้เป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณากันว่า ธนาคารรู้หรือไม่รู้ เช่นเดียวกัน แต่ถ้าได้มีประกาศโฆษณาคำสั่ง ศาลให้รักษาทรัพย์ชั่วคราว หรือให้ผู้สั่งจ่ายเป็นคนล้มละลายแล้ว ธนาคารจะรู้หรือไม่รู้จ่ายเงินไม่ได้

ข้อห้ามเหล่านี้เป็นข้อห้ามเด็ดขาด ธนาคารจ่ายเงินไม่ได้ ถ้าธนาคารฝ่าฝืนจ่ายเงินไป ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น แล้วจะหักเงินในบัญชีของลูกค้าไม่ได้

7. ความรับผิดชอบของธนาคาร

โดยทั่วไปแล้วในเรื่องตั๋วเงิน ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบตั๋วเงิน คือผู้ที่ตกลงลายมือชื่อในตั๋วเงินเท่านั้น สำหรับเช็ค ธนาคารมีไคลงลายมือชื่อลงในเช็ค เพียงแต่ผู้สั่งจ่าย (ผู้มีบัญชีเงินฝากกับธนาคาร) ออกเช็คสั่งให้ธนาคารจ่ายเงิน ธนาคารจึงไม่มีความรับผิดชอบต่อผู้ทรงเช็ค ผู้ทรงเช็คจะฟ้องบังคับให้ธนาคารจ่ายเงินไม่ได้ สิทธิของผู้ทรงเช็คในเมื่อธนาคารไม่จ่ายเงิน ก็ไคแต่จะฟ้องได้เบี้ยเอาแก่ผู้ที่ลงชื่อในเช็ค เช่น ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง ถ้าธนาคารไม่จ่ายเงินโดยไม่มีข้อแก้ตัว ธนาคารก็ยังคงต้องรับผิดชอบต่อลูกค้า คือผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นคู่สัญญากับธนาคารตามสัญญาฝากเงิน

ธนาคารผู้จ่ายเงินอาจจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงเช็คที่แท้จริงเมื่อ

- จ่ายเงินไปให้บุคคลซึ่งไม่ใช่ธนาคารในกรณีเช็คชื่กร่อมทั่วไป หรือ
- จ่ายเงินให้ธนาคารอื่นซึ่งไม่ใช่ธนาคารที่ระบุอยู่ในเช็คกร่อมเฉพาะ หรือ
- จ่ายเงินตามเช็คให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิในเช็ค หรือ
- ไม่จ่ายเงินตามเช็คที่ตนรับรองว่าใช้ได้ คือ ถ้าธนาคารได้เข้ารับรองเช็คซึ่งเรียกว่า "Certified Cheque" โดยธนาคารเขียนข้อความลงลายมือชื่อบนเช็ค โดยใช้คำว่า "ใช้ได้" (Good) หรือ "ใช้เงินได้" (Good For Payment) หรือคำใด ๆ อันมีความหมายอย่างเดียวกันลงไป ถือว่าธนาคารต้องผูกพันในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้น ในอันจะต้องใช้เงินแก่ผู้ทรงเช็ค นั้น ตาม ป.พ.พ.มาตรา 993 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้ว่า

"ถ้าธนาคารเขียนข้อความลงลายมือชื่อบนเช็ค เช่น คำว่า "ใช้ได้" หรือ "ใช้เงินได้" หรือคำใด ๆ อันแสดงผลอย่างเดียวกัน ท่านว่าธนาคารต้องผูกพันในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นในอันจะต้องใช้เงินแก่ผู้ทรงเช็คคนนั้น

ถ้าผู้ทรงเช็คเป็นผู้จัดการให้ธนาคารลงข้อความรับรองตั้งแต่วันนั้น ท่านว่าผู้ตั้งจ่าย และผู้สลักหลังทั้งปวง เป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเช็คคนั้น

ถ้าธนาคารลงข้อความรับรองตั้งนั้น โดยคำรับรองของผู้ตั้งจ่าย ท่านว่าผู้ตั้งจ่าย และปวงผู้สลักหลังก็หาหลุดพ้นไปไม่"

ตามปกติแล้ว เช็คคนั้นไม่จำเป็นต้องนำไปให้ธนาคารรับรอง แต่ที่ธนาคารรับรอง เช็ค มีได้ 2 กรณี คือ

1. โดยผู้ทรงเช็คเป็นผู้ไปขอให้ธนาคารรับรอง
2. โดยผู้ตั้งจ่ายขอให้ธนาคารรับรอง

ผลของการที่ธนาคารได้รับรอง เช็คก็คือ ธนาคารจะคงผูกพันเป็นลูกหนี้ชั้นต้น ในอันที่จะใช้เงินแก่ผู้ทรงตามเช็คคนั้น หมายความว่า ผู้ทรงเช็คสามารถฟ้องธนาคารได้ โดยตรง เพราะธนาคารยอมตนเข้าผูกพันแล้ว ความรับผิดชอบนี้จะมีตลอดไปภายในกำหนดอายุความ 10 ปี

ความรับผิดชอบของธนาคารที่จะคงจ่ายเงินตามเช็คที่รับรองนี้ ธนาคารต้องรับผิดชอบ โดยไม่ต้องคำนึงว่ากรณีจะเข้าอยู่ในมาตรา 991 และ 992 ซึ่งบัญญัติให้ธนาคารงดจ่าย เงินตามเช็ค หรือไม่ คือเมื่อธนาคารรับรองเช็คแล้ว ธนาคารจะอาศัยเหตุผลตามมาตรา 991 และ 992 ในการไม่จ่ายเงินไม่ได้ เช่น แม้จะมีคำบอกห้ามไม่ให้ใช้เงิน ธนาคารก็ จะคงจ่ายและหักบัญชีผู้ตั้งจ่ายได้

ถ้าผู้ทรงเช็คเป็นผู้จัดการให้ธนาคารรับรองเช็คคนั้น ผู้ตั้งจ่ายและผู้สลักหลังทั้งปวง เป็นอันหลุดพ้นความรับผิดชอบไป เพราะไม่ใช่ความต้องการของผู้ตั้งจ่ายในการออกเช็คที่จะ ให้มีการรับรอง ถ้าผู้ทรงให้ธนาคารรับรองแสดงว่า ผู้ทรงต้องการให้ธนาคารรับผิดชอบ กว่าที่จะเชื่อถือผู้ตั้งจ่ายและผู้สลักหลัง บุคคลเหล่านี้จึงพ้นความรับผิดชอบ เมื่อธนาคารรับรอง เช็คแล้ว มักจะกันเงินของผู้ตั้งจ่ายไว้สำหรับที่จะจ่ายเงิน และธนาคารส่วนใหญ่จะหักเงิน

ออกจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายทันทีตามจำนวนที่รับรองไว้เสมอ

ถ้าผู้สั่งจ่ายเช็คเป็นผู้จัดการให้ธนาคารลงข้อความรับรองผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง ทั้งปวงไม่หลอกลวงความรับผิด เพราะผู้สั่งจ่ายนำเช็คไปให้รับรอง ก็เพื่อประโยชน์ของผู้สั่งจ่ายเองที่ต้องการให้ผู้ทรงเช็คเชื่อถือเชื่อนั้น

8. การจ่ายเงินตามเช็คที่มีการสลักหลังปลอมหรือปราศจากอำนาจ

ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1009 ได้ให้ความคุ้มครองธนาคารที่จ่ายเงินโดยสุจริต ตามเช็คที่ไม่มีขีดคร่อม ใ้บัญญัติไว้ดังนี้

"ถ้ามีผู้นำตัวเงินชนิดจะพึงใช้เงินตามเช็คสั่งเมื่อทรงถาม มาเบิกต่อธนาคารใด ธนาคารนั้นได้ใช้เงินให้ไปตามทางค้ำปกติ โดยสุจริตและปราศจากเลินเล่อไซ้ ท่านว่า ธนาคาร ไม่มีหน้าที่จะตองนำสืบว่าการสลักหลังของผู้รับเงิน หรือการสลักหลังในภายหลัง รายใด ๆ ได้ทำไปด้วยอาศัยรับมอบอำนาจแก่บุคคลซึ่งอ้างเอาเป็นเจ้าของคำสลักหลังนั้น และถึงแม้ว่ารายการสลักหลังนั้นจะเป็นสลักหลังปลอม หรือปราศจากอำนาจก็ตาม ท่านให้ถือว่าธนาคารได้ใช้เงินไปถูกระเบียบ"

วัตถุประสงค์ของ ป.พ.พ.มาตรานี้ ใ้บัญญัติให้ความคุ้มครองธนาคารที่จ่ายเงิน ตามเช็คตามทางค้ำปกติโดยสุจริต และมีใ้ประมวลเลินเล่อ ทั้งนี้ เพราะเหตุว่าธนาคาร จะตองจ่ายเงินเมื่อทรงถาม ฉะนั้น เมื่อปรากฏว่าลายเซ็นของผู้สั่งจ่ายถูกตองกับลายเซ็น ตัวอย่างที่ใ้ไว้กับธนาคาร และมีเงินในบัญชีพอจ่าย ธนาคารก็ตองจ่าย และถึงแม้การ สลักหลังเช็คจะเป็นการสลักหลังปลอม หรือปราศจากอำนาจ กฎหมายก็ถือว่าธนาคารได้ ใช้เงินไปโดยถูกระเบียบ ไม่ตองรับผิดชอบอย่างใดทั้งสิ้น

การที่ธนาคารจ่ายเงินไปตามทางค้ำปกติหรือไม่นั้น ตามทางปฏิบัติถือว่ากรจ่าย เงินดังจะกล่าวต่อไปนี้ไม่ใช่เป็นการจ่ายเงินตามทางค้ำปกติ⁹

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15-16.

1. การจ่ายเงินนอกเวลาทำการของธนาคาร เวลาทำการคือ 8.30 น. ถึง 15.30 น.

2. การจ่ายเงินที่ฝ่าฝืนกฎหรือระเบียบของสำนักหักบัญชี ตัวอย่างเช่น เช็คที่ส่งไปหักบัญชีจะต้องรู้ว่าไม่ถูกคืนจึงจะจ่ายเงินไปได้ ซึ่งในปัจจุบันเช็คส่งไปหักบัญชีในวันนี้จะรู้ในเวลา 10.30 น. ของวันทำการรุ่งขึ้นไปแล้ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งจะต้องจ่ายเงินหลัง 10.30 น. ถ้าจ่ายก่อนเวลานั้น ถือได้ว่าไม่ใช่ทางค้าปกติ

3. การจ่ายเงินตามเช็คที่สลักหลังขาดสายหรือผิดปกติ (Endorsement Irregular) เช่นการสลักหลังถ้าสะกดการันต์ไม่ตรงกับชื่อของผู้สลักหลัง หรือขาดการสลักหลังเสียเลย

4. มีเหตุอันควรสงสัยแต่ไม่สอบถาม เช่น เช็คสั่งจ่ายเงินเป็นจำนวนมาก แต่มีคนซึ่งมีลักษณะที่ไม่น่าที่ธนาคารจะจ่ายเงินไป

โดยสุจริตและปราศจากความเลินเล่อ หมายถึงธนาคารไม่รู้อถึงขอบกพร่องของผู้ทรงเช็คที่มาขึ้นเงิน และจ่ายเงินไปตามที่ธนาคารทั้งหลายพึงระมัดระวังในการจ่ายเงิน

9. กำหนดเวลาที่ผู้ทรงเช็คจะต้องยื่นเช็คเพื่อใช้เงิน

ป.พ.พ.มาตรา 990 "ผู้ทรงเช็คต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อใช้เงิน คือว่า ถ้าเป็นเช็คให้ใช้ในเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็ค ต้องยื่นภายในเดือนหนึ่งนับแต่วันออกเช็ค นั้น ถ้าเป็นเช็คให้ใช้เงินที่อื่น ต้องยื่นภายใน 3 เดือน ถ้ามีฉะนั้นท่านว่าผู้ทรงสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลังทั้งปวง ทั้งเสียสิทธิอันมีต่อผู้สั่งจ่ายด้วยเพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ผู้สั่งจ่ายเพราะการที่ละเลยเสียไม่ยื่นเช็คนั้น

อนึ่ง ผู้ทรงเช็คซึ่งผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปแล้วนั้น ท่านให้รับช่วงสิทธิผู้สั่งจ่ายคนนั้นอันมีต่อธนาคาร"

การที่กฎหมายบัญญัติจำกัดเวลาให้ผู้ทรงต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อใช้เงิน ก็เพื่อไม่ให้ผู้สั่งจ่าย และผู้สืบทอดเช็คทุก ๆ คน ต้องถูกผูกมัดให้รับผิดชอบตลอดไปโดยไม่มี การจำกัดเวลา และต้องการให้ผู้ทรงเช็คสนใจ เอาใจใส่ ไม่ทอดทิ้งสิทธิของตน ฉะนั้นถ้าผู้ทรงเช็คคนใดละเลยไม่นำเช็คไปขึ้นเงิน หรือฝากเข้าบัญชีตามเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ก็อาจต้องเสียสิทธิได้ เบียดเบียนผู้สืบทอดทั้งหลายและผู้สั่งจ่ายเฉพาะที่ผู้สั่งจ่ายได้เสียหายไปเท่านั้น

จาก ป.พ.พ.มาตรา 990 จะแยกได้เป็นดังนี้

1. กำหนดเวลาที่ต้องยื่นเช็คเพื่อใช้เงิน

ก. เช็คที่ออกให้ใช้เงินในจังหวัดเดียวกันจะต้องยื่นเพื่อขอรับเงินต่อธนาคารภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกเช็ค

ข. เช็คที่ออกให้ใช้เงินคนละจังหวัดจะต้องยื่นเพื่อขอรับเงินต่อธนาคารภายใน 3 เดือน นับแต่วันออกเช็ค

2. ผลของการไม่ยื่นเช็คภายในกำหนด

ถ้าผู้ทรงเช็คไม่ยื่นภายในกำหนดเวลาข้างต้น ผู้ทรงยอมเสียสิทธิที่จะได้เบียดเบียนผู้สืบทอด คือผู้สืบทอดทั้งหมดก็เป็นอันหลุดพ้นความรับผิดชอบไป

ส่วนผู้สั่งจ่ายจะหลุดพ้นความรับผิดชอบก็แต่เพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายแก่ตนเอง อันเนื่องมาจากผู้ทรงละเลยไม่นำเช็คไปยื่นต่อธนาคารเท่านั้น แต่ผู้สั่งจ่ายไม่ได้เสียหายแต่อย่างใดเลย ผู้สั่งจ่ายยังต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คแก่ผู้ทรงจนเต็มตามจำนวนในเช็คนั้น เช่น สมมติว่า ผู้ทรงจะต้องยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงินภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายได้ระบุไว้ แต่ผู้ทรงไม่ยื่น ปล่อยให้เลยเวลาตามกำหนด แล้วต่อมาธนาคารนั้นเกิดล้มละลาย ไม่มีเงินเหลือ ถ้าผู้ทรงเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็ค ผู้สั่งจ่ายก็อาจยกข้อกฎหมายนี้มาอ้างได้ ผู้สั่งจ่ายก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินแก่ผู้ทรง แต่สำหรับผู้ทรงเช็คพิสูจน์ได้ว่า ก่อนธนาคารจะ

ล้มละลาย ผู้สั่งจ่ายไม่มีเงินในบัญชีเงินฝากค้างอยู่เลย ดังนั้นแสดงว่า เมื่อธนาคารล้มละลาย ผู้สั่งจ่ายไม่เสียหายอะไรเลย ในกรณีนี้ ถ้าผู้ทรงไม่ยื่นเช็คภายในกำหนด ผู้สั่งจ่ายก็ยังคงต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คแก่ผู้ทรงเต็มตามจำนวนในเช็ค

ตามมาตรา 990 วรรค 2 หมายถึง ถ้าผู้สั่งจ่ายพ้นจากความรับผิด ผู้ทรงเช็คก็รับช่วงสิทธิของผู้สั่งจ่ายที่มีต่อธนาคารนั้น ในกรณีที่ธนาคารล้มละลาย ผู้สั่งจ่ายมีเงินในธนาคาร ผู้สั่งจ่ายก็หลุดพ้นความรับผิดที่มีต่อผู้ทรงเช็ค ผู้ทรงเช็คก็เรียกร้องเอาได้จากกองทรัพย์สินของธนาคารได้

10. การคืนเช็ค

เช็คที่มีข้อบกพร่องต่าง ๆ ไม่สามารถจ่ายเงินได้ ธนาคารผู้จ่ายเงินจะคืนไปโดยมีบันทึกแจ้งเหตุผลประกอบติดไปด้วย โดยทั่วไปแล้ว เหตุผลในการคืนเช็คแบ่งออกได้ ใน 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

10.1 ความไม่สมบูรณ์ของเช็ค

10.2 เงินในบัญชีไม่พอจ่ายหรือเงินในบัญชีไม่มี

10.3 บัญชีปิดแล้วหรือไม่มีบัญชี

ความไม่สมบูรณ์ของเช็ค

กรณีนี้เป็นกรณีที่เกิดบกพร่องในการสั่งจ่ายเช็ค หรือบกพร่องในทางประเพณีปฏิบัติระหว่างธนาคาร เช่น ตัวหนังสือจำนวนเงินไม่ตรงกับตัวเลข ดायเซ็นผู้สั่งจ่ายไม่ครบถ้วน วัน เดือน ปี ตลอดจนเช็คซึ่งลงวันที่ล่วงหน้า วันที่ไม่มี เช็คพันทกำหนดจ่ายเงิน เช็คไม่มีชื่อผู้รับเงิน ในกรณีที่เป็นเช็คสั่งจ่ายตามคำสั่ง ไม่มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย ไม่เหมือนตัวอย่างที่ให้ไว้กับธนาคาร การสลักหลังผิดปกติ ขาดการสลักหลัง เช็คขีดคร่อม 2 ธนาคาร เช็คฉีกขาด ฯลฯ

ส่วนเช็คคืนในกรณีที่ยกฟ้อง ในทางประเพณีปฏิบัติระหว่างธนาคาร เช่น
เช็คที่สั่งจ่ายตามคำสั่งแล้วธนาคารผู้เรียกเก็บเงินไม่ได้รับรองการเข้าบัญชี หรือรับรอง
การสลักหลัง

เงินในบัญชีไม่พอจ่ายหรือไม่

สำหรับเงินในบัญชีไม่พอจ่ายนี้ ในทางปฏิบัติแล้ว หากเป็นกรณีครั้งแรกธนาคาร
จะไม่คืนค่างวดผลตรงเช่นนี้ เพื่อรักษาหน้าลูกค้าของตนไว้ โดยจะให้เหตุผลว่า
"ไปรคคิคค่อผู้สั่งจ่าย" ทุกธนาคารจะทราบทันทีว่า เงินไม่พอจ่าย

เหตุผลอื่น ๆ ที่บางธนาคารใช้กันอยู่ในกรณีเช็คไม่มีเงินยังมีอีกมาก เช่น
"ยังไม่มีมีการตกลงกับธนาคาร" (Not Arranged For) "เกินข้อตกลง" (Exceeds
Arrangement) ฯลฯ

ไม่มีบัญชีหรือปิดบัญชีแล้ว

เป็นกรณีที่ลูกค้าเคยมีบัญชีอยู่ แต่บัญชีได้ปิดไปแล้ว แต่ผู้สั่งจ่ายยังออกเช็ค
ให้แก่ผู้อื่นอีกเพราะเช็คเหลือใช้ ยังไม่ได้คืนธนาคาร